

بایان سیاست تفکیک شده

آیا دهلی نو وادار به انتخاب در خاورمیانه خواهد شد؟

شهاب شهسواری
خبرنگار گروه دیپلماسی

از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ و آغاز جنگ غزه تاکنون یکی از کشورهای فرامتنطقه‌ای که از این وضعیت متأثر شده است، دولت هند است. دهلی نو از یک سو روابط بسیار نزدیکی با اسرائیل دارد و از سوی دیگر با پیگیری سیاست خارجی متوازن در منطقه، تلاش کرده است تا روابط خود را با ایران، کشورهای عربی منطقه و اسرائیل گسترش دهد. در حالی که هند به صراحت تلاش می‌کند روابط صمیمانه خود را با تل آویو در اوج کشتار مردم غزه حفظ کند، همزمان گفت‌وگوهای دهلی نو با تهران قطع نشده است و وزیر خارجه هند در سفر ماه گذشته خود به تهران با همتای ایرانی علاوه بر ایزنی در خصوص مسائل جاری منطقه، از جمله امنیت دریانوردی در دریای سرخ، در خصوص توسعه روابط دوجانبه و استمرار همکاری‌ها در بندر چابهار نیز گفت‌وگو کرد.

در یک دهه‌ای که از روی کار آمدن ناراندرا مودی در هند می‌گذرد، دهلی نو سیاست موسوم به «سیاست تفکیک شده»

دیگر نمی‌تواند با سیاست کج‌دار و مریز به رابطه حسنه با هر دو طرف یک منازعه را بدون دردها حفظ کند. شاید ۷ اکتبر ۲۰۲۳ یکی از این بزنگاه‌های تاریخی باشد که دهلی نو را وادار به وزن دادن بیشتر به یک طرف منازعه فلسطین و اسرائیل در سیاست خارجی اش کند. به نظر می‌رسد که سیاست دهلی نو پس از جنگ غزه به شکل واضحی به سمت اسرائیل سوگیری دارد. بسیاری از رسانه‌های هندی به شکل مستمر از رویکرد دولت اسرائیل در جنگ غزه حمایت می‌کنند و حامیان حکومت مودی هند و اسرائیل را قربانی تروریسم معرفی می‌کنند. هواداران مودی در شبکه‌های اجتماعی به شکل گسترده اخبار و اطلاعات جعلی در مورد جنگ غزه منتشر می‌کنند و به تبلیغات ارتش اسرائیل علیه فلسطینیان ضربه می‌دهند. مارک اون جونز، تحلیل‌گر رسانه در گفت‌وگو با خبرنگاری آنتانولی می‌گوید که انتشار اخبار جعلی در رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی هند عملاً در راستای سیاست‌های «اسلام‌هراسی» و «ضدمسلمانان» است که دولت هند نیز از آن حمایت می‌کند. در برابر، رسانه‌ها گزارش می‌دهند که پلیس هند به شدت با راهپیمایی‌های حمایت از فلسطین برخورد می‌کند اما حمایت هند از اسرائیل فقط به حمایت معنوی و سیاسی و انتشار اخبار جانبدارانه در هند خلاصه نمی‌شود. دولت هند به تازگی توافقی را با اسرائیل برای فروش پهپادهای تهاجمی اجرایی کرده است. شبکه TV9 Hindi در گزارشی آورده است که پهپادهای تهاجمی هرمس ۹۰۰ هند «می‌تواند نیازهای اسرائیل را در جنگ با حماس تأمین کند». پهپادهای هرمس ۹۰۰ که پروژه مشترک گروه ادانی هند و کمپانی‌ال بیت اسرائیل هستند در چند سال‌های اخیر اسرائیلی محسوب می‌شوند، اما با انتقال فناوری از پهپادهای هند، اکنون هند علاوه بر تولید این پهپادها برای مصرف داخلی، به تأمین‌کننده ماشین جنگی اسرائیل هم تبدیل شده است.

سیاست خارجی تفکیک‌شده هندوستان فقط محدود به اسرائیل و فلسطین نمانده است و در مورد روابط با ایران هم چه در مورد خصومت ایران و اسرائیل و چه در مورد خصومت ایران و عربستان سعودی، دهلی نو تلاش کرده است تا سیاست تفکیک‌شده در پیش بگیرد. همزمان با روزهایی که هندی‌ها در تهران برای توسعه بندر چابهار با مقام‌های ایرانی مذاکره می‌کردند، کمپانی ادانی هند در حال مذاکره برای بر عهده گرفتن عملیات بهره‌برداری از بندر حیفاد در سرزمین‌های

(de-hyphenated policy) را نسبت به مسائل خاورمیانه در پیش گرفته است. سیاست خارجی تفکیک‌شده، اصطلاحی است که نخستین بار از سوی دولت جورج بوش پسر در مورد روابط واشنگتن با دهلی نو و اسلام‌آباد به کار گرفته شد. معنای این سیاست این است که یک طرف سیاست خارجی خود را در رابطه با دو دولت متخاصم، بدون توجه به تخاصم هر دو طرف تعریف کند. سیاست تفکیک‌شده دولت مودی، به‌صورت ویژه در خصوص روابط هند با اسرائیل مورد توجه قرار داشت. در حالی که دولت‌های پیشین هندوستان همواره روابط خود را با اسرائیل بر مبنای سرنوشت فلسطین تنظیم می‌کردند، دولت مودی تصمیم گرفت مسئله فلسطین را از رابطه با اسرائیل تفکیک کند و در عین حال رابطه مستقلی با تشکیلات خودگردان فلسطینی هم برقرار کند و در جماع بین‌المللی به‌رغم رابطه نزدیک با اسرائیل به صورت متناوب بر خلاف تمایل اسرائیل رای دهد.

چالش‌های سیاست خارجی تفکیک‌شده

هر چند دهلی نو با انتخاب سیاست تفکیک‌شده در قبال مسائل خاورمیانه خود را از قید و بند ملاحظات مختلف در مورد فلسطین رها کرد، اما این سیاست همواره به یک شکل جواب نمی‌دهد. در دوره‌های زمانی مختلف بزنگاه‌های تاریخی تعیین‌کننده‌ای رخ می‌دهند که یک طرف را وادار به انتخاب می‌کنند و یک طرف ثالث

نگاه
دیپلمات

غلامرضا انصاری سفیر پیشین ایران در هند در گفت‌وگو با «هم‌میهن»:

هندهای اشتیاق زیادی به همکاری با ایران دارند

روابط اسرائیل و هند، روابط بسیار دیرینه‌ای محسوب می‌شود و این روابط قطعاً تضعیف نخواهد شد. اگر چه عملکرد و اقدام‌های جنایتکارانه اسرائیل در جنگ غزه باعث شده است تا افکار عمومی جهان در مقابل اسرائیل بسیج شود، اما سیاست خارجی هند در قبال اسرائیل تغییر چندانی نخواهد کرد. البته تقریباً تمامی متحدان اسرائیل، در ماه‌های اخیر تلاش کرده‌اند تا حد ممکن از اسرائیل فاصله بگیرند و حتی آمریکایی‌ها هم در هفته‌های گذشته تلاش کرده‌اند که از جنایت‌های اسرائیل به شکلی فاصله بگیرند. من فکر نمی‌کنم که هند هم علاقه‌مند باشد در اتفاق‌هایی که در سرزمین‌های اشغالی فلسطین و غزه رخ می‌دهد، در کنار اسرائیل قرار بگیرد. ولی تصور می‌کنم که هندی‌ها با توجه به سیاست «در تماس با همه بودن» که در پیش گرفته‌اند، منتظر خواهند ماند تا ببینند تحولات به چه سمتی تمایل پیدا می‌کند و آنگاه نقش بیشتری ایفا می‌کنند و تمایلات واقعی خودشان را نشان خواهند داد.

با توجه به نزدیکی شدن روابط هند و ایالات متحده آمریکا طی دهه‌های اخیر، آیا هندی‌ها در سیاست خاورمیانه‌ای خود تمایل خواهند داشت که بین ایران که دشمن آمریکا است با کشورهای عربی متحد آمریکا انتخاب کنند یا اینکه به همکاری با هر دو طرف به صورت همزمان ادامه می‌دهند؟

من فکر می‌کنم که هندی‌ها قطعاً علاقه‌ای به انتخاب بین ایران و اعراب ندارند. دلیلش این است که رابطه با ایران به آنها کمک می‌کند که روابطشان را با اعراب گسترش دهند و گسترش روابطشان با اعراب هم این فرصت را در اختیار دهلی نو قرار می‌دهد که تهران توجه ویژه‌ای بر روابط با هند داشته باشد. در واقع آنها از رقابت‌های منطقه‌ای به نفع خودشان استفاده می‌کنند و سعی می‌کنند که حتی الامکان توازن را در

با توجه به وابستگی اقتصاد هند به صادرات به اروپا و استفاده از تنگه باب‌المنندب و با توجه به اینکه حملات انصارالله یمن به کشتی‌های تجاری در این آبراه، باعث اختلال در رفت‌وآمد کشتی‌ها شده است، فکر می‌کنید آیا ممکن است رفتارهای نبروهای یمنی تحت حمایت ایران تأثیر منفی بر روابط تهران و دهلی‌نویر جا بگذارد؟

اگر چه درست است که حجم وسیعی از تجارت هند و اروپا از تنگه باب‌المنندب عبور می‌کند، اما هند بزرگ‌ترین کاربر این آبراه نیست. شاید چین اصلی‌ترین کشوری باشد که از این آبراه بین‌المللی منفعت می‌برد و نسبت به هند بیشتر از وضعیت کنونی این منطقه آسیب می‌بیند. در پاسخ به سوال شما باید بگویم که به‌رغم حساسیت هندی‌ها به تنش در دریای سرخ و اینکه در واپسین سفر وزیر خارجه هند به تهران پیام‌هایی هم به تهران منتقل شد و نگرانی‌های دهلی‌نو در این مورد به اطلاع جمهوری اسلامی رسید، روابط ایران و هند ویژگی‌هایی دارد که این مسئله اثر گسترده‌ای بر روابط دو کشور بر جان خواهد گذاشت.

تحولات اخیر خاورمیانه، بعد از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ و استمرار جنگ غزه چه تأثیری بر روابط هند و اسرائیل بر جا گذاشته است؟

خاورمیانه با تنش و بحران ناآشنا نیست، اما در طول سال‌های گذشته با تلاش کشورهای منطقه برای تنش زدایی در روابط و بیرون آمدن از سایه یک دهه درگیری‌ها و بی‌ثباتی‌های پس از خیزش‌های بهار عربی، احساس می‌شد فرصتی برای آرامش و امنیت بلندمدت در منطقه ایجاد شده است. در همین چارچوب، هند به عنوان یکی از قدرت‌های نوظهور تلاش کرد از ثبات منطقه برای افزایش نفوذ خود استفاده کند. اما تحولات پس از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ و جنگ اسرائیل علیه غزه، بار دیگر منطقه را در شرایطی با چشم‌انداز نامعلوم قرار داده است. در این شرایط سیاست خاورمیانه‌ای هند چه تغییری خواهد کرد؟ آیا روابط هندی‌ها تحت تأثیر حمایت ایران از گروه‌های مقاومت در منطقه قرار خواهد گرفت؟ این سوال‌ها را در گفت‌وگو با غلامرضا انصاری، سفیر پیشین ایران در هند و معاون پیشین اقتصادی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در میان گذاشتیم. در ادامه متن کامل گفت‌وگو و «هم‌میهن» را با غلامرضا انصاری، سفیر پیشین ایران در هند مطالعه می‌کنید.

آنچه در این ستون می‌خوانید، دیدگاه‌های رسانه‌های خارجی است که صرفاً جهت اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود و این دیدگاه‌ها موضع روزنامه «هم‌میهن» نیست.

AL-MONITOR

عکس‌های یادگاری به جای گام‌های جدی

نزدیک به یک سال پس از توافق عادی‌سازی روابط جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی، این دو رقیب قدیمی به جای برداشتن گام‌های ملموس جهت عادی‌سازی جدی، بیشتر از فرصت عکس‌های یادگاری استفاده کرده‌اند. در مورد جنگ غزه اختلاف‌ها بیشتر از اشتراک‌ها است. هر دو طرف علناً حملات اسرائیل را محکوم کرده‌اند اما رویکردهای کاملاً متفاوتی در پیش گرفته‌اند. کاملاً برخلاف ریاض، تهران از حمله ۷ اکتبر حماس به سرزمین‌های اسرائیل تجلیل کرده است و راهکار دودلنی را از بیخ و بن رد کرده است. ۵ ماه طول کشید که ایران و عربستان سعودی نخستین گام‌های آشتی را بردارند و سفارت‌هایشان را کامل بازگشایی کنند. به‌رغم وعده‌هایی که داده شده بود، روابط اقتصادی و تجاری همچنان مشابه دوران پیش از عادی‌سازی را کد باقی ماند.

در هفته‌های گذشته هزاران زائر ایرانی که قرار بود به حج عمره مفرده اعزام شوند، به دلیل اینکه مقام‌های سعودی حاضر به صدور مجوز پرواز نشدند، از حج بازماندند. به‌رغم فشار افکار عمومی مقام‌های ایرانی هنوز نتوانسته‌اند توضیح قانع‌کننده‌ای از همتایان سعودی در این مورد دریافت کنند. این موضوع در تماس تلفنی اخیر وزرای خارجه دو کشور مورد بحث قرار گرفت. وزیر خارجه سعودی وجود هرگونه «ملاحظه سیاسی» را در این مورد تکذیب کرد و آن را «مسئله فنی» دانست و اظهار امیدواری کرد که به‌زودی حل شود. اما مشکلات مربوط به حج شاید در پایین‌ترین جایگاه در میان فهرست بلندبالای منازعات میان ایران و عربستان قرار داشته باشد که هنوز حل نشده باقی مانده‌اند. ریاض ایران را به دخالت در امور داخلی لبنان متهم می‌کند و حمایت بی‌قید و شرط ایران از گروه شبه‌نظامی شیعه لبنانی، حزب الله، به عنوان اختلاف‌نظر جدی میان دو طرفی که هر دو تلاش می‌کنند در عرصه سیاست لبنان اعمال نفوذ کنند، باقی مانده است. در یمن رقابت میان دو طرف با شدت ادامه دارد. مسیر آشتی بسیار طولانی خواهد بود، چرا که ایران و عربستان به ندرت می‌توانند در مورد برخی مسائل به توافق برسند و منافع‌شان علناً با هم متعارض است. ریاض از سال ۲۰۱۴ با شبه‌نظامیان حوثی تحت حمایت ایران در یمن می‌جنگد. در دوران پس از توافق عادی‌سازی، ایران به حمایت از این گروه شبه‌نظامی شیعه ادامه داد؛ گروهی که در پی جنگ غزه حملات به کشتی‌رانی تجاری را در واکنش به حملات اسرائیل به غزه آغاز کرده است.

در طول یک سال گذشته عربستان سعودی بارها از ادعاهای ارضی امارات متحده عربی نسبت به جزایر ایرانی در خلیج فارس حمایت کرده است. این بیانی‌ها بارها باعث دلخوری تهران شده است که نشان‌دهنده اختلاف‌های عمیق و تلخ بین ایران و کشورهای عربی است.

رسانه‌های سعودی هر چند لحن خود را نسبت به تهران نرم‌تر کرده‌اند، اما به توافق آشتی ریاض و تهران با بی‌میلی و احتیاط نگاه می‌کنند و تأکید می‌کنند که اختلاف‌ها آنقدر بنیادین هستند که بعید است در آینده نزدیک حل و فصل شوند. آنها به توافق مشابه در سال ۲۰۰۱ اشاره می‌کنند که در طول زمان از بین رفت. در تهران منتقدان دولت معتقدند که انگیزه عربستان از این توافق رویکرد جدید این کشور نسبت به چین است و ریاض بیش از اینکه دنبال روابط معنادار بلندمدت سیاسی و اقتصادی با تهران باشد، دنبال مهار ایران است.

ایران توافق با عربستان سعودی را در دورانی امضا کرد که به شدت نیازمند کمک بود تا بتواند از فشارهای شدید در داخل و خارج خلاص شود. با توجه به اختلاف‌های دو طرف، چشم‌انداز آینده توافق کاملاً مبهم است. رقابت میان جمهوری اسلامی و پادشاهی سعودی به مسائل بنیادینی مربوط می‌شود که موجودیت و هویت آنها را تعریف می‌کند. رویکرد ایران در «صادرات انقلاب» به سراسر خاورمیانه و تلاش‌اش برای ایجاد «هلال شیعی» در منطقه بعید است که مورد قبول دولت قدرتمند اهل سنت قرار بگیرد و ممکن است جلوی پیشرفت هر فرآیند عادی‌سازی را بگیرد.